

Mácha, Jaromír, violoncellista a tympanista, narozen 14. 4. 1897, Brno, **zemřel?**

Syn Otakara Máchy, jenž byl mj. violistou Národního divadla a prasnovcem Karla Hynka Máchy. Absolvoval pražskou konzervatoř (1910/15), za první světové války hrál v divadelních orchestrech v Budapešti. Dále také působil u Vinohradského divadla (1919/21), následně u Národního divadla (1921/43, od roku 1933 ve funkci tympanisty).

Od roku 1944 se živil jako koncertantní mistr hry na violoncello u Německého filharmonického orchestru, posléze u divadla v Liberci (1946/47) a na dalších místech, například v Mariánských Lázních, v Karlíně. Pravidelně vystupoval v orchestru Městských pražských divadelníků (1949/58).

Pracoval v ústavu slepců na Hradčanech.

Literatura:

ČSHS.

Mirka Blanárová

Mácha, Jaroslav, MUDr., skladatel, narozen 14. 11. 1873, Březnice v Čechách, **zemřel?**

Studium na gymnáziu v Písku, byl žákem Františka Gregory a Bohdana Jeremiáše. Lékařská studia absolvoval v Praze, při níž působil jako sbormistr.

Následně se věnoval práci lékaře v Písku, Blatné (1913/22) a Strakonících (1922/35).

Psal především chrámové a duchovní skladby pro sóla, sbor, orchestr a varhany, dále napsal *Dvě vánoční mše lidové*, které vydal František Augustin Urbánek v hudebním nakladatelství v Praze, posléze *Českou koledu*, *Václave Svatý*, latinské *Requiem*, které se opětovně provádělo v Brně, *Stabat Mater* a další vokálně instrumentální skladby.

Ze světského repertoáru psal písně, mužské sbory, hudbu a slavnostní pochod k sokolskému sletu, kantáty *Balada horská*, *Balada dětská*, *Zlatý kolovrat*, hudbu k dětským hrám, úpravy lidových písní apod.

Jeho syn JUDr. Jaroslav Mácha byl rovněž violistou a zvláště sbormistrem, organizoval a vedl pěvecké sdružení při Krajském soudě v Brně.

ČSHS.

Mirka Blanárová

Machar, Josef Svatopluk, básník, narozen 29. 11. 1864, Kolín, zemřel 17. 3. 1942, Praha.

Byl plodným básníkem a fejetonistou, avšak povoláním bankovní úředník ve Vídni a posléze jeho obživou byl post generálního inspektora československé armády (1919/1924).

První jeho verše otiskl *Světozor*, *Ruch* a *Česká rodina*. Nejstarší sbírka *Confiteor* vyšla tiskem 1887, když si plnil své vojenské povinnosti u polních myslivců. Druhé vydání *Bez názvu* (1889) a poslední vydání *Třetí kniha lyriky* (1892) vyšlo posléze až v roce 1899.

Jedním z prvních kdo skládal na Macharovy básně, byl Vítězslav Novák v cyklu *Melancholie op. 25* z roku 1901 (konkrétně u čísla 7 a 8), v mužském sboru op. 54 č. 6 z roku 1917. Karel Moor napsal na jeho básně tři písně (1903) a rukopisný smíšený sbor *O' noci Velká* (1940). Otakar Bradáč a Josef Čapka-Drahlovský užíli jeho textu ke kantátě *Golgota*. Bohdan Jeremiáš a Alois Ladislav Vymetal, zhudebnili *Monolog starého vévody*.

Z moravských skladatelů jeho slov užil například Jaroslav Kvapil v písni *Před bouří* (1906), Milan Balcar v op. 3, 12 a 13, Jan Nepomuk Polášek v *Písni sirotka*, rovněž Karel Konvalinka *Cestou op. 5* (1921).

V době války kolem roku 1917 skladatelé zhudebňovali celé Macharovy cykly: Například Miroslav Krejčí- cyklus ženských sborů *Helladě op. 8b* (1919), Vítězslav Kaprál- cyklus *Pro ni* (1927).

Typické znaky jeho tvorby: kritika, rozbor, souzení. Usiluje o stanovení vnitřní pravdy básníka, odsuzuje neupřímnost v literatuře i v životě, v lásce k ženě i vlasti, proti srsti je mu maloměššáctví, vidí rozpor mezi přesvědčením a veřejným vystupováním.

Největší skladbou na námět básníkův je hudba k filmu *Magdalena* od Karla Weise, klavírní výtah z roku 1922. Po jedné písni zhudebnili Karel Hába- *Ukolébavka*, Eduard Maršík- mužský sbor *Titus Manlius* a Václav Kálík- *Po týdnu*.

Po roce 1930 naše skladatele Macharovy náměty již zas tak nezajímaly. Výjimkou je Josef Plavec, napsal *Ukolébavku* pro ženský sbor, Vratislav Vycpálek dvojzpěv *Dvě knížky* a Miroslav Hlaváč píseň *Lístek*, pocházející ze zmíněné sbírky *Confiteor*.

Jan Kunc, Vilém Petrželka a Vítězslav Novák skládali na jeho báseň *Bud' zdráva, noci!* Novák zhudebnil třikrát píseň *Pod sněhem*.

Macharovy básně jsou především analýzou erotiky, odhaluje povahu lásku se vším všudy, s jejími rozmazy, flirtováním, koketováním a také zklamáním, frustrací. V těchto knihách básník analyzoval především sám sebe, nutno podotknout, že byl spíše pesimistickým člověkem.

Při své tvorbě si volí banální slovník, prosté verše, často se přibližuje svým vzorům, jimiž byli František Ladislav Čelakovský, Karel Havlíček Borovský a Jan Neruda.

Dílo (výběr):

Knihy sonetů: *Letní sonety* 1891, *Zimní sonety* 1892, *Jarní sonety* 1893, *Podzimní sonety* 1893;

Zde by měly kvést růže, 1894;

Magdalena, 1894. Je zde cítit maloměšťáctví poznané v brandýském bydlišti;

Odstup od analýzy jedince k analýze celku, dal vznik knize- *Tristium Vindobona* (1893);

Boží bojovníci, satirický epos proti mladočeské politice, (1896);

Satiricon (1904), kniha proti nezdravým zjevům v politice literatury i běžném životě, kde se Machar projevuje jako epigramatik;

Sbírka básní „1893/96“ z roku 1897, drobné básně, jakýsi veršovaný deník;

Výlet na Krym, sbírka cestopisných nálad z roku 1899;

V záři hellenského slunce (1905), *Jed z Judey* (1906), *Barbaři*, *Pohanské plameny*, *Apoštolové* (1912), jedná se o svazky jeho cyklu *Svědómím věků*;

Vteřiny (1905), *Krůpěje* (1915)- lyrické drobné básně a písně;

Životem zrazení (1915)- veršované povídky o problémech žen;

Fejetony rozčleněny do celků: *Stará proza* (1903), *Hrst beletrie* (1905), *Katolické povídky* (1911)- jedná se o knihy drobných povídek;

Konfese literáta (1901)- vzpomínky z dob mládí a studií;

Knihy prozy: *Knihy fejetonů* (1901/1902), *Prosa z let 1901-03* (1904), *Prosa z let 1904-05* (1906), *Prosa z roku 1906* (1907), *Řím* (1907), *Veršem i pro'sou* (1908), *Krajiny, lidé a netopýři* (1910), *Českým životem* (1911), *Nemocnice* (1914), *Kriminál* (1918), *Vídeň* (1919), *Antika a křesťanství* (1919), *Vzpomíná se* (1920), *Trofeje* (1920), *V poledne* (1921), *Oni a já* (1927), *Zapomínání a zapomenutí* (1928)- tyto fejetony často vycházely například v Národních listech, Tribuně, Naší době. Jsou vzpomínkami na dobu studií a prvních literárních úspěchů, vzpomínkami z cest, kritikou politické situace, úvahou o poměru antiky a křesťanství apod.

Dvě sbírky dějinného cyklu- svazky: *Oni* (1921)- líčí události francouzské revoluce, během níž byl dva roky vojákem, *On* (1921)- oslava Napoleona; *Krůčky dějin* (1926), *Kam to spěje?* (1926);

Tristium Praga (1926);

Na křižovatkách (1927)

V posledním období svého života vydal výbor nacionálních básní erotického kontextu- *Ti, kteří mluví z minulosti* (1928).

Macharův význam v literatuře je v jeho nebojácnosti, s jakou odvahou se nebál komukoli postavit. Ovlivnil řadu jmen, jmenujme například Petra Bezruče, Vojtěcha Dyka, Vojtěcha Martínka, který o něm dokonce napsal monografii v roce 1912.

Velký význam pociťujeme i v kulturním životě, jelikož zasáhl do většiny národněpolitických literárních proudů, jeho osobnost se hodila do strany realistické, v níž působil a pro níž psal články do novin. Absolvoval na 200 přednášek po Čechách a Moravě bezduchému nacionalismu, maloměšťáctví, mladočeské politice.

Doba sama zapříčinila, že Macharův vliv začal upadat. 1917 vstoupil do státoprávní demokracie, za níž byl 1918 vyslán do revoluce Národního shromáždění, později se však s touto stranou rozloučil.

Za své zásluhy byl jmenován čestným doktorem Karlovy univerzity. Dobrý výbor z díla Macharova podává Macharova čítanka (1909). Básně vyšly u Šolce a Šimáčka, prózy u Svobody, Grossmana a Dubského, celkový soubor díla nalezneme v Aventinu. Mnoho knih bylo přeloženo do němčiny, angličtiny, do jazykových slovníků. Nejčastěji je překládán *Řím* a *Magdalena*.

Literatura:

I. Lexika

ČSHS.

PS.

II. ostatní

Cvejn, Karel Milan Jankovič a Pešat, Zdeněk. *Česká literatura a náboženství: (Havlíček - Machar - Hašek)*. Praha, 1961;

Obrátil, Karel Jaroslav. *Machar na Moravě: kulturně-literární dokumenty*. Uherské Hradiště, 1912;

Hetmánek, Jiří. *Macharova satira v prose*. Ostrava, 1962. 92 s;

Obrátil, Karel Jaroslav. *Slovácko Macharovi*. Uherské Hradiště, 1914;

Malota, František. *Význam a práce J. S. Machara*. Holešov, 1914;

Buzková, Petra. *Žena v životě a díle Macharově*. 1918;

Kosatík, Pavel. *Čeští demokraté: 50 nejvýznamnějších osobností veřejného života*. Praha: Mladá fronta, 2010;

Kopeček, Lubomír. *Éra nevinnosti: Česká politika 1989-1997*. Brno: 2010;

Kostrbová, Lucie. *Mezi Prahou a Vídní: Česká a vídeňská literární moderna na konci 19. století*. Praha, 2011.

Mirka Blanárová